

Emotionele ontwikkeling

Hoe kijk je naar gedrag?

- Moeilijk te begrijpen?
- Een serieus probleem?
- Een beetje vervelend?
- 'Soms willen ze echt niet mee werken?!'
- 'Ze kunnen het & toch doen ze het niet!?'
- Wat met de invloed van jullie houding op hun gedrag?
- Wat met de betekenis van (hun) gedrag?

Hulpvraag van de cliënt centraal

Afstemmen

verwachtingen

Waarop moet ik letten?

afspraken regels *doelstellingen*

Individuele benadering

Voorbeeld

Piet ligt in de zetel en doet alsof hij slaapt.
 Hij reageert niet als de therapeute vraagt om mee te gaan naar de relaxatietherapie.
 Het is al de derde keer deze week dat Jan niet reageert op de uitnodiging van de therapeute.
 Na het vertrek van de therapeute staat Jan recht en vraagt aan de begeleiding of hij naar de therapie mag gaan.

Hoe reageren de begeleiders best?

De man waar het mee verder ging ...

26/12/1936
 Kroatië (ex-Joegoslavië)
 Psychiater/kinderpsychiater

Achtergrond bij het model

Anton Došen

Biologische dimensie

Ontwikkelingsdimensie

Functiedimensie

Sociale dimensie

Wat betekent het?

"Ik wil niet mee!"
Gedrag

?

Welke ondersteuning heeft deze cliënt nodig?

Wat mag ik verwachten?

Hermeneutische cirkel – E. Bosch

Wat is normaal? Wat verwacht ik?

Wat is de norm?
Wat mag ik van deze persoon normaal verwachten?

Betere vraag

Wat heeft hij/zij nodig?

- Om zich goed te voelen
- Om zich veilig te voelen
- Om zich gewaardeerd te voelen
- ...

Wat zijn zijn/haar emotionele behoeften?
Hoe kunnen we zijn/haar QOL verbeteren?

Wat betekent "ik slaap..."

- Ik voel me niet lekker.
- Ik weet niet waar we naartoe gaan.
- Ik ga niet graag in groep.
- Ik heb geen zin.
- Ik wil gezien worden.
- Ik wil zelf beslissen.
- Ik wil het alleen doen.
- Hoeveel moeite ga jij doen om me mee te krijgen?
- ...

Wie is Piet?

Wij willen het 'beste' voor hen!

- Vanuit geloof in hun kunnen
- Vanuit de beste bedoelingen
- Vanuit handelings-, leerplannen & ontwikkelingsdoelen, gerechtelijke afspraken, ...
- Vanuit onze prestatie maatschappij

Het huidige vertrekpunt:
Zoveel mogelijk uit hen halen...

Zij willen ook het 'beste'!

- Gedragsproblemen = vaak aanhoudende vraag om nabijheid ontstaan door verkeerde aanpak voortvloeiend uit voorbije trauma's enz.

- Wat zit erachter? Wat vertellen ze écht?

Een beter vertrekpunt:

Hoe kunnen wij hén bieden wat nodig is?

⇒ Geeft meer rust en ruimte

⇒ Basis = betrouwbare relatie!

⇒ Ontwikkeling gebeurt dan vanzelf

GRAS GROEIT NIET HARDER DOOR ER AAN TE TREKKEN

0 - 6 md.	6 - 18 md.	18 md. - 3 j.	3 - 7 j.	7 - 12 j.
Diep V.B.	Diep V.B.	Diep / ernstig V.B.	Ernstig /matig V.B.	Matig / licht V.B.
ADAPTATIE	1° SOCIALISATIE	1° INDIVIDUATIE	IDENTIFICATIE	REALITEITS-BWW
homeostase & Disregulatie	vertrouwen & wantrouwen	autonomie & afhankelijkheid	initiatief & geremdheid	zelfvertrouwen & minderwaardig
Breng jij mij in evenwicht?	Mag ik er zijn? Ben ik de moeite waard? Ben jij betrouwbaar?	Wie mag ik zijn? Wat kan ik zelf bepalen?	Kijk eens wat ik kan? Ben je trots?	Waar hoor ik bij?
De begeleider zorgt dat het lukt → reguleren	We zorgen samen dat het lukt.	Ik zorg dat jij het zelf gaat kunnen	Je kan het (beperkt) zelf	Je kan het zelf
toewerken → naar hechting	Werken aan: hulp ik	'ik in opbouw' beginnend ik	'Ik in opbouw' Ik en ruimer	'Ik en de omgeving'

Een lage emotieregulatie

- Hoe lager iemand emotioneel functioneert:
 - hoe meer wij zullen moeten begeleiden (en verantwoordelijkheid nemen voor gedrag)
 - hoe moeilijker iemand zichzelf in de hand kan houden (dus hoe lager de lat!)
 - hoe kwetsbaarder iemand is

→ Hier komen wij in het spel!

→ Wij kunnen iemand (meer) adequaat laten functioneren als we voldoende inspelen op zijn emotionele behoeften...

0-6 md.	6 - 18 md.	18 md. - 3 j.	3 - 7 j.	7 - 12 j.
Diep V.B.	Diep V.B.	Diep / ernstig V.B.	Ernstig /matig V.B.	Matig / licht V.B.
ADAPTATIE	1 ^o SOCIALISATIE	1 ^o INDIVIDUATIE	IDENTIFICATIE	REALITEITS-BWW
homeostase & disregulatie	vertrouwen & wantrouwen	autonomie & afhankelijkheid	initiatief & geremdheid	zelfvertrouwen & minderwaardig
ZWE-	I J DENTITY	N I	D E N T	E N I T Y
fysiologische aanpassing	toegenomen soc. gerichtheid	afstand ('separatie-individuatie') interesse leeftijdsgenoten begin IK (egoïstrisme; "neen") invloed op omg.(almacht)	meer initiatief en keuzes vriendjes ontstaan van normbesef identificeren met belangrijke anderen	eigen rol en plaats in omgeving
zinnelijke integratie emotieregulatie integratie van ruimte en tijd	hechting; basale veiligheid symbiose angst bij scheiding transitioneel object	zelf-differentiatie	ego-ontwikkeling	introspectie / reflectie
psychische toestand ernstig autisme	hechtingsproblemen borderline	negatief-destructief gedrag zeer passief / afhankelijk narcistisch / anti-sociaal	neurotische stoornissen: angst- & paniekstoorn. dwangstoornissen	neurotische stoorn. : angst- of paniekstoornis; fobieën

Beeld je in....

... dat de muziek keihard staat en er tegelijkertijd aangebeld wordt én de telefoon gaat. Het is bovendien veel te warm en je hebt een trui aan die jeukt. Je bent moe maar kan niet gaan zitten, en in het lokaal waar je bent, ruikt het heel erg naar spruitjes. Zou het lukken om rustig te blijven en deze tekst geconcentreerd te lezen?

... en omgekeerd: kan je na een drukke dag genieten van een warm bad met veel badschuim?

1. Adaptatiefase (0 – 6m)

homeostase vs. dysregulatie

fysiologische aanpassing en regulatie
zintuiglijk de wereld proberen te ordenen:
sensorische integratie
arousal, het innerlijke spanningsniveau
structuren van ruimte, tijd en personen: eerste
ervaring van vastheid en continuïteit

Beeld je in...

... dat er iemand aanbelt en zegt "Goedemorgen, ik kom je helpen. Je kent mij niet, maar vertrouw mij maar". Die persoon gaat binnen en begint het huis schoon te maken en zet alles op de verkeerde plaats terug, koopt iets voor jou wat jij niet lust en 's avonds komt hij veel te dicht bij jou in de zetel zitten om samen naar de film te kijken. Vertrouw je hem al?

... dat er dan iemand binnenkomt die je heel dierbaar is en die zegt "Kom maar bij mij zitten". Zou je dan niet heel blij zijn en heel dicht bij die persoon gaan zitten?

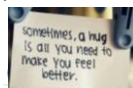

2. Eerste socialisatiefase (6–18m)

vertrouwen vs. wantrouwen

- actief nabijheid opzoeken, actief verzorger volgen
- hechten - symbiose (fusie; twee-eenheid): actieve rol van kind
- basale emotionele veiligheid: contact met anderen kan veilig (helpend bij stressregulatie), lustvol en bevredigend zijn
- voorwaarden voor een warme hechtingsfiguur (=een veilige haven om bij te tanken)
- contact met de veilige andere is lustvol en bevredigend

Beeld je in...

... dat je bij de bakker komt voor een wit brood en de bakker geeft je, nog voor je iets gevraagd hebt, een bruin brood en zegt "Dit lijkt me een goed brood voor u." Je zegt dat je liever een wit brood wilt, maar de bakker zegt: "Nee hoor, ik geef u een bruin, dat is beter." Na 15 minuten discussie verlaat je de bakkerij met een bruin brood. Gefrustreerd?

3. Eerste individuatiefase (18m – 3j)

autonomie vs. afhankelijkheid

separatie
 individuatie
 autonomie groeit zonder verbinding met omgeving te verliezen
 egocentrisme
 begin van interesse voor leeftijdsgenootjes en andere kinderen
 beginnend normgedrag : de 'wet' (extern – aanwezigheid = nodig)
 verdere differentiatie van de emoties

Probleemgedrag

90% van de stoornissen bij mensen met een verstandelijke beperking hebben te maken met fases 1 – 3

Beeld je in...

... dat je déntk dat je voorrang hebt in het verkeer maar heel hard moet remmen omdat een andere persoon dat ook denkt. Je maakt je heel erg kwaad en begint te schelden op die andere persoon. Maar je vriend(in) die bij jou zit in de wagen legt je uit dat je niet helemaal gelijk hebt. Door erover te praten met die vriend(in) zie je dat zelf ook in. Je vindt het jammer dat je zo kwaad hebt gemaakt en dat je je niet hebt kunnen inhouden. Maar je bent ook blij dat die vriend of vriendin jou dit deed inzien. En je neemt je voor om je de volgende keer niet zo kwaad te maken.

4. Identificatiefase (3 – 7j)

initiatief vs. geremdheid

steeds meer afstand nemen van de zorgfiguren

initiatief / keuzes

hoe en waarom-vragen

eerste vriendjes: samen > 1 + 1

'het geweten': verinnerlijking van de wet

zich identificeren met belangrijke anderen en bijgevolg ook vergelijken - wat en hoe ben ik (ipv wie) ?

verdere differentiatie in de emoties

Beeld je in...

...dat je op reis gaat naar een ver land, met een groep mensen die je nog nooit eerder ontmoette: alles is er nieuw en anders. Spannend, leuk en boeiend, en je bent blij met al die nieuwe ervaringen. Maar je bent ook blij als je 's avonds naar huis kan bellen om te vertellen over je ervaringen en nog blijer als je na drie weken weer in je vertrouwde omgeving bent, bij de mensen die je echt goed kent.

5. Realiteitsbewustwording (7–12j).

zelfvertrouwen vs. minderwaardigheid

eigen plaats en rol in de sociale omgeving

- zelfvertrouwen
- zelf vulling geven aan vriendschap en vrije tijd
- komen tot prestaties
- balans tussen eigen mogelijkheden en verwachtingen van de omgeving
- introspectie en reflectie
- geweten: volledig geïnternaliseerd.
- verantwoordelijkheid

Behoeften per fase

- FASE 1: veiligheid, rust
- FASE 2: hechting, vertrouwensband opbouwen
- FASE 3: zelfstandigheid, ik-ontwikkeling in helder kader
- FASE 4: vaardigheden, van alle dingen kunnen
- FASE 5: verantwoordelijkheden, rol opnemen, 'iemand' zijn

Telkens bij moeilijk gedrag je afvragen: welke behoefte wordt nu niet ingevuld?

De fasen van emotionele ontwikkeling

Kritiek

- Op basis van de normale kindontwikkeling
- Hokjesdenken

Personen met een beperking

- Zelfde parcours
- Trager
- Sneller plafond --> 12 jaar – licht verstandelijke beperking

Daar moet ik even...

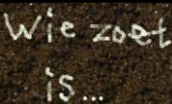
over nadenken

PSYCHOLOGISCH CENTRUM

Probleemgedrag

Fase	Betekenis	Begeleiding
1	Totale ontreddeering	Overnemen Niet persoonlijk opvatten
2	Angst, testgedrag	Betrouwbaar zijn Rustig en neutraal blijven
3	Vechten voor autonomie	Begrenzen waar nodig Consequent hanteren
4	Doelgericht proberen vasthouden	Regels aanhouden Duiden van het waarom / afspreken
5	Doordacht	Leren naar de toekomst toe Reflectie

Straffen of belonen?

Bestrafen
Niet altijd duidelijk wat wel mag
Negatieve emoties (afwijzing, angst, verdriet, ...)

Belonen = positief (relatie en boodschap)

Begrenzen = straffen?
Niet gericht op een negatief gevoel
Wel gericht op vermijden van negatief gevolg
Kan verruimend zijn

Sint-Amandus
PSYCHOLOGISCH CENTRUM

Probleemgedrag

Fase	Betekenis	Morele ontwikkeling
1	Totale ontreddeering	Wij
2	Angst, testgedrag	Wij
3	Vechten voor autonomie	Ik-je PAS HIER!
4	Doelgericht	Ik → waarom deze grens
5	Doordacht	Ik → reflecteren

Anton Došen
 Degraeve, Gunther
 Eecloo, Griet
 Holvoet, Maureen
 Marrecau, Joris
 Morisse, Filip
 Oversteyn, Dagmar
 Ronsse, Els
 Selejjo, Marijke
 Van Haver, Elise
 Vermeulen, Nele
 Wijnhoven, Bram
 Willem, Inge

Referenties

- www.sen-seo.be
 - brochure voor ouders en natuurlijk netwerk
- Garant – SEO-R2
 - Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking
 - SEO-R2 schaal + schema's
 - De draad tussen cliënt en begeleider. (Gerrit Vignero)
- De draad tussen ouder en kind (Gerrit Vignero)
- Interview met Došen
<https://www.youtube.com/watch?v=eyNp1bjFuLY>

